

Wessel Enno Pieter Germs

Albert van der Kaap en Aafke Huizing

De opvolger van Fokke Ydema als dominee in Gasselte was Wessel Enno Pieter Germs. Hij diende de gemeente bijna drie jaar, van 17 april 1904 tot 20 januari 1907.

Na het vertrek van dominee Ydema gaat het kiescollege (bestaande uit J. Doedens, G. v.d.Woude, hoofd van de school, H. Braam Gzn., J. Hogensch, J. Huges Jzn., J. Mulder Jzn., J. Tingen, A. v.d. Schoot en A. Moek) aan de slag. Consulent is de heer H.H.Brucherus Cleveringa en president kerkvoogd is dan J. Kamping. Op zondag 29 november 1903 gaat Wessel Enno Pieter Germs, kandidaat tot de Heilige Dienst te Didam, voor in de eredienst in Gasselte. De reiskosten die de heer Germs zal kunnen declareren worden door de kerkenraad begroot op ongeveer tien gulden. Al bij de eerste (proef) preek komt den verloofde van Germs mee naar Gasselte. Ze is dan net 18 jaar geworden en heeft het haar nog niet opgestoken. Dat brengt één van de kerkenraadsleden, die de verhoudingen blijkbaar niet goed begrepen heeft, er toe te informeren wat de dochter van de a.s. dominee van Gasselte vindt. Germs moet er met zijn 24 jaar dus al behoorlijk oud hebben uitgezien.

Een week later (3 december) komen kerkenraad en kiescollege tot het oordeel dat de preek goed bevallen is. Op 28 februari 1904 wordt er, na afloop van de godsdienstoefening, een vergadering belegd. De kerkenraad neemt het unanieme voorstel om de heer Germs te benoemen over.

Wessel Enno Pieter Germs^{1,2} was het op een na jongste kind (van de negen) van dominee Frederik Henderikus Germs en Louisa Suzanna Brouwer. Hij werd geboren op 26 december 1878 in Avereest (Hardenberg) en trouwde op 25 januari 1906 in Utrecht met Petronella Christina Prins, geboren op 7 november 1885 in Almelo, dochter van Pieter Cornelis Prins (landmeter bij het kadaster) en Margaretha Johanna Mager, dochter van een stadsarchitect.³ Hij bouwde o.a. de neo-renaissancistische kaaswaag in Purmerend. Ze krijgen een kind, Enno.

Hij studeerde aan de Rijksuniversiteit Utrecht en kwam als kandidaat uit Didam naar Gasselte. Op 17 april 1904 wordt hij in Gasselte bevestigd door zijn zwager ds. J. Koerts Sikkama, predikant te West Zaan en echtgenoot van zijn zuster, Catharina Maria Germs,. De tekst is Matteüs 4:4.

Matteüs 4:4

Maar Jezus gaf hem ten antwoord: 'Er staat geschreven: "De mens leeft niet van brood alleen, maar van ieder woord dat klinkt uit de mond van God."'

Zijn intrede preek op dezelfde dag is over Habbakuk 2:4

Habbakuk 2:4

Wie niet oprecht is kwijnt weg,
maar de rechtvaardige zal leven door zijn trouw.

Gasselte komt er al snel achter, dat dominee zo zijn principes heeft. Hij ergert zich aan de Nieuwjaarsvisites, die vaak ontaarden in een drinkgelag en aan de borrels die hem worden

¹ Germs, W.E.P., gevangenispredikant te Veenhuizen (Drents Archief)

² Zie ook het Pauperparadijs van Suzanna Jansen en het boek van dominee W.Chr. Germ over de familie Germs.

³ https://www.drijber.info/474/Stamboom_Prins.html

aangeboden als hij op huisbezoek komt. Om daar een einde aan te maken sluit hij zich in 1906 aan bij de geheelonthouders. Hij is vrijzinnig in hart en nieren en houdt spreekbeurten door de hele provincie voor de verenigingen van Vrijzinnig Hervormden. Ook wordt hij lid van het classicaal bestuur van de classis Assen. In 1907 wordt hij door het classicaal bestuur der Nederlands Hervormde Kerk te Assen beroepen tot gestichtspredikant te Veenhuizen. Dominee neemt het beroep aan en het echtpaar vertrekt op 20 januari 1907 naar Veenhuizen.⁴ Hier werkte hij tot 1 december 1945, toen hem het emeritaat werd verleend.

Bestuur van de classis

Hij was eerst enkele jaren praeses en daarna meer dan vijftientig jaar scriba-quaestor van het classicaal bestuur van Assen. Tijdens zijn ambtsbediening in Veenhuizen was hij één van de mede-oprichters van de afdeling van het Nederlands genootschap tot zedelijke verbetering van gevangenen, waarvan hij ook voorzitter is geweest. Ook gaf hij in Veenhuizen de aanzet tot het oprichten van een afdeling van het Groene Kruis.⁵

Gevangenen hebben door de eeuwen heen veel steun gehad vanuit de kerk waartoe ze behoorden. De pastoor en de dominee waren er in het algemeen zowel voor de gedetineerden als voor de ambtenaren. Ze deden alle moeite om de gevangenen weer op het juiste spoor te zetten, zodat ze weer normaal zouden kunnen functioneren in de maatschappij. Maar de geestelijken waren er ook voor de ambtenaren en deden vaak goed werk voor de dorpsgemeenschap van Veenhuizen.

Het haasje

Predikanten in Veenhuizen kwamen regelmatig op huisbezoek, zoals ook Dominee Germs, die zeer geliefd was in het dorp. Op een dag kwam Dominee Germs, met zijn zilverwitte snor en puntbaard, strak in het zwart gekleed, even bij de familie Douwes aanwippen. Het was oorlog en vlees was op de bon. Vader Aise Douwes had net een haas gestrikt en geslacht. „Mo” Douwes was die aan het braden. „Wat ruikt het hier lekker” zei Germs. „Ja, vannacht gevangen,” zei Douwes en vervolgde: „Mo, geef Dominee ook een stukje, dat lust hij wel.” Natuurlijk lustte Dominee dat wel. Dat ging er in als zijn preek bij een ouderling.

„Luister, Dominee,” zei Douwes, „die kunt u natuurlijk ook zelf vangen in die grote tuin bij uw woning. „O ja? Dan moet u me dat toch eens leren, want het is erg lekker, zo’n haasje”, was het antwoord van Germs. Aise Douwes nam een stuk dun metaaldraad, maakte er een lus in en liet de Dominee zien, hoe de strik werd uitgezet in de achtertuin.

⁴ Zie ook het Pauperparadijs van Suzanna Jansen en het boek van dominee W.Chr. Germs over de familie Germs.

⁵ Het archief in Assen (0879) bevat familie-bescheiden en foto's.

Dominee Germs maait gras in de tuin.

Binnen een week had dominee Germs zelf ook stiekem een strik gezet achter zijn woning in de tuin. Hij had deze aan een tak gebonden op een smal paadje onder de heg, waar konijnenkeutels lagen. Elke avond ging hij stiekem even kijken of er al een haas of konijn in zat. De eerste twee avonden was de strik nog leeg, maar de derde keer was het raak. Er zat een volwassen haas in de strik en voorzichtig haalde Germs het dode beest uit de strik. Opeens zag hij een fel licht. Hij werd erdoor verblind en zag niets meer.

„Wat moet dat daar, u bent in overtreding!” Dominee Germs schrok zich wild, het was de jachtopziener H., die hem op heterdaad betrapte. Maar hoe kon dat nou?

Had H. nou zo'n scherpe neus voor stropers, of was Dominee Germs een beetje onvoorzichtig en had hij zichzelf verraden? Dat is hem nooit duidelijk geworden. Feit was wel, dat de jachtopziener er lucht van kreeg en de dominee een bekeuring gaf voor stroperij. Dominee Germs was het haasje en liet het stropers werk voortaan liever over aan de specialisten in dit vak, bijvoorbeeld aan Aise Douwes.....⁶

De verheffing van het volk

Germs en zijn collega De Graaf zetten zich in voor de 'zedelijke opheffing' van de landlopers in Veenhuizen. Zij voerden individuele gesprekken, maar bezochten ook geregeld de verblijfzalen, waar ze oog en oor hadden voor de kommernissen van de bewoners. Ze hielden er lezingen met lichtbeelden over allerlei onderwerpen. Deze lezingen waren zo populair dat de predikanten het wel eens aan de stok kregen met de pastoor, die vreesde voor een verkeerde invloed op de katholieken.

Op eigen initiatief begonnen ze ook met reclasseringsactiviteiten. Via het Nederlands Genootschap tot zedelijke verbetering der Gevangenen begonnen ze het zwerversvolk na hun ontslag weer op pad te helpen. Hierbij kregen ze de pastoor wel mee, al werkte hij langs roomse kanalen.⁷

Een zijstraat van de Hoofdweg in Veenhuizen, niet ver van brouwerij Maallust, en niet ver van het nationaal gevangenis museum, is de dominee Germsweg genoemd.

Op 1 december 1945 gaat Wessel Germs met emeritaat, waarna hij gaat wonen aan de Torenlaan in Assen. Hij overlijdt in die plaats op 23 januari 1970.

⁶ Clemens van den Brink: <http://www.gevangenisveenhuizen.nl/dominee-germs-is-het-haasje/>

⁷ Jansen. S. (2011) Het pauperparadijs: een familiegeschiedenis.